

KØBENHAVNS MUSEUM, 2021

Adelgade Multiprojekt

KBM4311

Systemnr. 232814

Slots- og Kulturstyrelsens J.nr.: 18/02907

Sankt Annæ Sogn, Sokkelund Herred, Københavns Amt,

Sted- og Sb-nummer: 020306-770

Strækningen Adelgade-Sølvgade en efterårsmorgen. Foto. Københavns Museum

Københavns Museum
Stormgade 20
1620 København V
Telefon: +45 33 21 07 72
E-mail: museum@kff.kk.dk
Københavns Museums hjemmeside: www.copenhagen.dk
© Københavns Museum 2021

Indholdsfortegnelse

Resumé.....	S. 4
Undersøgelsens forhistorie.....	S. 5
Administrative data og udgravningsdata.....	S. 7
Kulturhistorisk baggrund og områdets naturforhold.....	S. 8
Centrale problemstillinger.....	S. 11
Udgravningsmetode.....	S. 12
Undersøgelsens resultater.....	S. 13
Diskuterende sammenfatning.....	S. 23
Fremtidigt arbejde.....	S. 24
Fundliste.....	S. 25
Fotoliste.....	S. 28
Oversigtplan.....	S. 33

1 Resumé

I forbindelse med Hofors nedlæggelse af større fjernkølerør i forløbet fra Oslo Plads – Østervold – Rigensgade – Fredericiagade – Adelgade til Dr. Tværgade førte Københavns Museum efter aftale tilsyn med gravningen af det lange tracé. Ved gravearbejdet fremkom mulige dele af voldgrave, kulturlag, fundamenter, en keramikovn samt rester af to kistebegravelser – dateringsrammen ligger fra sidste halvdel af 1600-tallet og frem til moderne tid.

Tracéet føres over Øste Voldgade v. Nyboder. Foto: Københavns Museum

2 Undersøgelsens forhistorie

Da Hovedstadens Forsyningsselskab (HOFOR) nedlagde fjernkølerør fra Oslo Plads – Østervold – Rigensgade – Fredericiagade – Adelgade til Dr. Tværgade, blev der efter aftale med Københavns Museum foretaget et løbende tilsyn med gravearbejdet. Det er i området forholdsvis sparsomt med tidligere arkæologiske undersøgelser, således er meget af vores viden bygget på de historiske kilder.

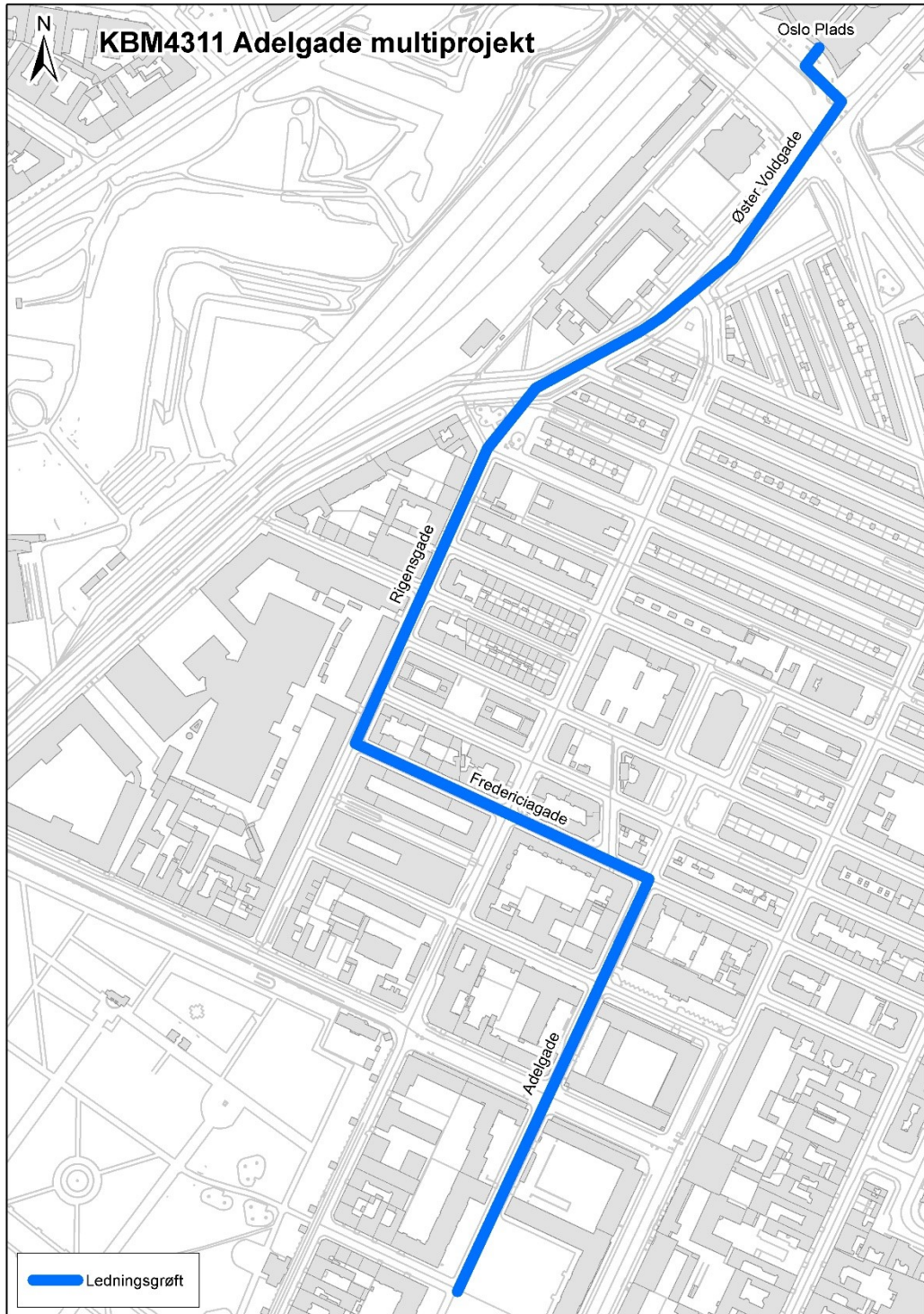
Ved Oslo Plads og Østervold er der fundet rester af befæstningen med brofæste, ravelin, grave og volde (KBM2568, KBM3165) dateret til sidste halvdel af 1600-tallet.

Omkring Adelgade/Skt. Paulsgade er udgravet rester af bygninger og kulturlag, der muligvis kan knyttes til dele af det nu nedrevne Nyboder (KBM3807).

I området omkring midten af Fredericiagade er der tidligere fundet en del velbevarede kistebegravelse (KBM4061, KBM4645 KBM4257), det drejer sig om gravlæggelser på kirkegården til den af Christian d. 4 anlagte Skt. Annæ Rotunda.

Ved udgravning i Adelgade (Sb.nr. 020306-322 og 020306-550) i den sydlige del af det berørte område er der tidligere påtruffet spor efter Helsingørvejen, som udgør et af de ældste dokumenterede vejforløb uden for København, og som var en vigtig del af den infrastruktur, der bidrog til byens vækst.

Arealet er desuden beliggende indenfor et af Slots- og Kulturstyrelsen udpegede kulturarvsarealer (020306-301).

Markering af ledningsforløbet fra Østerport i nord til Dronningens Tværgade i Syd.

3 Administrative data og udgravningsdata

3.1 Administrative data

Marts 2018: Københavns Museum blev i marts 2018 kontaktet af bygherre, da man i forbindelse med deres gravearbejder gerne ville anmode om arkæologisk overvågning af fjernkølingsprojektet.

4. april 2018. Budget for overvågningsarbejdet indsendt til Slots- og Kulturstyrelsen.

10. april 2018. Slots- og Kulturstyrelsen godkender budgettet.

10. april 2018. Budget sendes til godkendelse hos bygherre.

10. april? 2018. Bygherre godkender budget.

Bygherre er HOFOR og entreprenøren NCC.

Københavns Museum forestod den arkæologiske undersøgelse, således befinder alle relevante dokumenter og fund sig på museet.

3.2 Udgravningsdata

Feltarbejdet blev påbegyndt 29-5-2018 og var afsluttet 24-10-2018. Feltleder var Klaus S. Hvid, og derudover deltog Andrea Borgius, Per Jansson, Toke Østergaard, Mikkel B. Siebken og Stine Juncker alle fra Københavns Museum. Sagsbehandler og udgravningsansvarlig var Signe Lützau Pedersen ligeledes fra Københavns Museum. Entreprenørfirmaet NCC leverede maskinkraft og mandskab.

Ledningsprojektet blev opdelt i etaper, således blev der ikke gravet fra en ende af, men arbejdet begyndte ca. midt i tracéforløbet.

Projektet blev opdelt i følgende etaper:

Fredericiagade fra Adelgade til Rigensgade 29-5 til 29-6.

Krydset Østervold/Rigensgade (weekendarbejde) 30-6.

Østervoldgade fra Oslo Plads til Rigensgade 3-7 til 13-7.

Rigensgade fra Fredericiagade til Østervoldgade 16-7 til 13-8.

Adelgade fra Fredericiagade til Sølvgade 14-8 til 31-8.

Oslo Plads (natarbejde) 4-9 til 7-9.

Krydset Adelgade/Sølvgade (weekendarbejde) 15-9 til 16-9.

Adelgade fra Sølvgade til Dr. Tværgade 11-10 til 24-10.

Arbejdet blev udført i løbet af den tørreste og varmeste sommer længe, og efteråret var mildt og lunt uden megen nedbør. Vejret gav dog ikke de helt store problemer med dårlige observationsforhold, men den tørre jord gav en del situationer med sammenstyrtninger, af sikkerhedshensyn måtte meget af dokumentationsarbejdet derfor foretages fra gadeniveau!

Noget af arbejdet blev udført aften/nat, hvilket gav problemer med manglende dagslys og deraf følgende dårlige observationsmuligheder.

4 Kulturhistorisk baggrund og områdets naturforhold

4.1 Kulturhistorisk baggrund

Områdets udnyttelse forud for anlæggelsen af Ny-København er meget dårligt belyst.

Indtil dannelsen af Ny-København og de opfyldninger af arealet, som dette medfører, lå arealet ganske kystnært. Kystlinjen har omtrent fulgt forløbet parallelt med Bredgade/Amaliegade. De nærmest beliggende kendte fund fra forhistorisk tid er en boplads ved Frihedsmuseet, i Amaliegade samt submarine bopladser i Frihavnen, alle fra ældre stenalder.

Området ligger i de første mange århundreder efter Københavns opståen uden for den befæstede middelalderby. I de bevarede skriftlige kilder er der her udenfor befæstningen omtale af både huse og gårde samt det middelalderlige Sankt Annæ Hospital og Kapel, men ingen af disse er nøjagtigt stedfæstet.

Ny-København anlægges i begyndelsen af 1600-tallet, da Chr. IV opkøber en række grunde nord for middelalderbyen. Efter at Christian IV i 1647 nedlagde den gamle Østervold og i stedet anlagde en ny vold langs nuværende Øster Voldgade til Kastellet, opstod Ny-København.

Ved det nuværende Kastellet påbegyndes i 1627 opførelsen af et kæmpe kastel, Sankt Annæ skanse, som skal beskytte indsejlingen til København. Snart efter får Chr. IV den idé at udnytte området mellem middelalderbyen og Sankt Annæ Skanse ved at udvide byen helt ud til skansen. Dette indebærer, at Østervold omkring den middelalderlige by nedlægges, og at en ny Østervold opføres mellem Nørreport og det midterste kronværk på Sankt Annæ Skanse. Arbejdet på den nye Østervold påbegyndes i 1629. Det er uvist, hvor meget der rent faktisk bliver opført af voldlinjen, men bevarede regnskaber fra samtiden tyder på, at arbejdet når ganske langt (Bang 1959).

I 1649 bliver det vedtaget ikke at fuldføre Sankt Annæ Skanse, men i stedet opføre det betydeligt mindre Frederiks Kastel, som står færdigt i 1658. I forbindelse med anlæggelsen af Frederiks Kastel bliver Østervold lagt noget nordligere end de oprindelige planer fra 1630. Efter den svenske belejring af København 1658-60 ombygges Frederiks Kastel til det større Citadellet Frederikshavn (Kastellet), som står i dag. Ved ombygningen af Kastellet ændres endnu engang linjeføringen af Østervold, omtrentlig til det forløb volden har indtil den sløjfes i slutningen af 1800-tallet.

Med udvidelsen af byarealet og flytningen af Østervold må Østerport flyttes fra Kongens Nytorv. Østerport bliver i 1647 lagt ud for Rigensgade, hvor den skærer Østervold mellem Rosenkrantz Bastion og Peucklers Bastion. I 1658 flyttes Østerport imidlertid længere mod nordøst til Stadsgravens udløb i Kastelgraven ved Grønlands Bastion. Sidste gang porten flyttes, er det til enden af den nuværende St. Kongensgade. Porten står færdig i 1708 (Forchhammer 1947).

I 1857 rives Østerport endelig ned, hvorved den efterlader et gab i volden. I forbindelse med planlægningen af en jernbaneforbindelse mellem Københavns Hovedbanegård og Østerbro bliver Østervold over en årrække fra 1858-1912 delvist sløjfet og findes i dag kun bevaret i Østre Anlæg og Ørstedsparken.

Omlægningen af Østervold betyder en betragtelig forøgelse af byens areal. Og Chr. IV laver ikke bare planer for befæstningens forløb, men også for, hvordan den nye bydel mellem den eksisterende middelalderby og den ny Østervold skal indrettes. Den første plan over Ny-København er en oktogonal byplan fra 1625-29, hvor gaderne stråler ud fra en ottekantet centralplads til bastionerne og forbindes med hovedgaderne i den allerede eksisterende middelalderby. Et af de først planlagte byggerier med baggrund i oktogonplanen er boliger til flådens folk, det som i dag udgør Nyboder. De oprindelige boder fra 1631 ligger i området fra Hjortelængen (nuværende Klerkegade) til Elefantgade (nuværende Suensonsgade). Adelgade udgør sammen med bl.a. Borgergade en af de oprindelige skrå gader i oktogonplanen, som forbinder middelalderbyen med Nyboder. Under Fr. III forkastes oktogonplanen og i 1649 skaber Axel Urup en ny byplan, som dog revideres af Henrik Ruse i 1662. Den endelige plan for Ny-København, som er den, der findes i dag, har et gadenet anlagt i lige forløb, og hvor gaderne krydser hinanden i rette vinkler. På dette tidspunkt er Nyboder med sit skrå forløb allerede opført, men det bliver besluttet, at bebyggelsen skal bevares, selvom den ikke passer ind i den nye plan (Reimer 1987).

Området nord for det ældste Nyboder bliver i samtiden kaldt Grønland, og er et stort ubebygget areal mellem Nyboder og den ny Østervold, der gennem tiden brugt til eksercerplads, rettersted og tømmerplads for flåden, indtil det omkring midten af 1700-tallet inddrages i udvidelsen af Nyboder. I 1800-tallet rives alle på nær én længe af de ældste Nyboder ned.

Meget få af de oprindelige huse fra etableringen af Ny-København eksisterer i dag, fordi en omfattende sanering i 1950'erne fjerner stort set alle kvarterets beboelsesbygninger (med undtagelse af Nyboder, der fredes i 1944). Kvarteret har på dette tidspunkt udviklet sig til et af de værste slumområder i København.

Også anlæggelsen af Sankt Annæ Rotunda er en del af planen for Ny-København. Rotunden og en tilhørende kirkegård er allerede i 1625 tænkt som kirke for sømændene bosat i Nyboder. I 1640 igangsættes byggeriet af Rotunden nær den ny Østervold, omtrent der, hvor nutidens Fredericiagade og Rigersgade mødes. Fra 1641 går det stødt fremad med byggeriet, men i 1643 begynder det at knibe med økonomien. Da Chr. IV dør i 1648, stopper byggeriet helt, og kirken er da kun opført til gesimsen. I 1663 er der mangel på byggematerialer til opførelsen af Kastellet, og Sankt Annæ Rotunda sprænges derfor i luften d. 20. maj, kun kirkegården bibeholdes. Kirkegårdsområdet bliver efterfølgende anvendt bl.a. i forbindelse med henrettelse af forbrydere samt til eksercerplads og i 1652 bruges det i forbindelse med en pestepidemi. I årene herefter fungerer kirkegården som assistenskirkegård for Holmens Kirke, og i 1711 benyttes den sidste gang, da pesten atter rammer København (Christophersen 1985).

Topografi, terræn og undergrund

Området var for en stor del forstyrret af rørlægning og især dampkanaler. Visse steder var der påført over to meter tykke opfyldslag, men generelt var de påførte lag ikke synderlig omfattende, og undergrund kunne konstateres i en forholdsvis ringe dybde flere steder – ca. 40 cm.

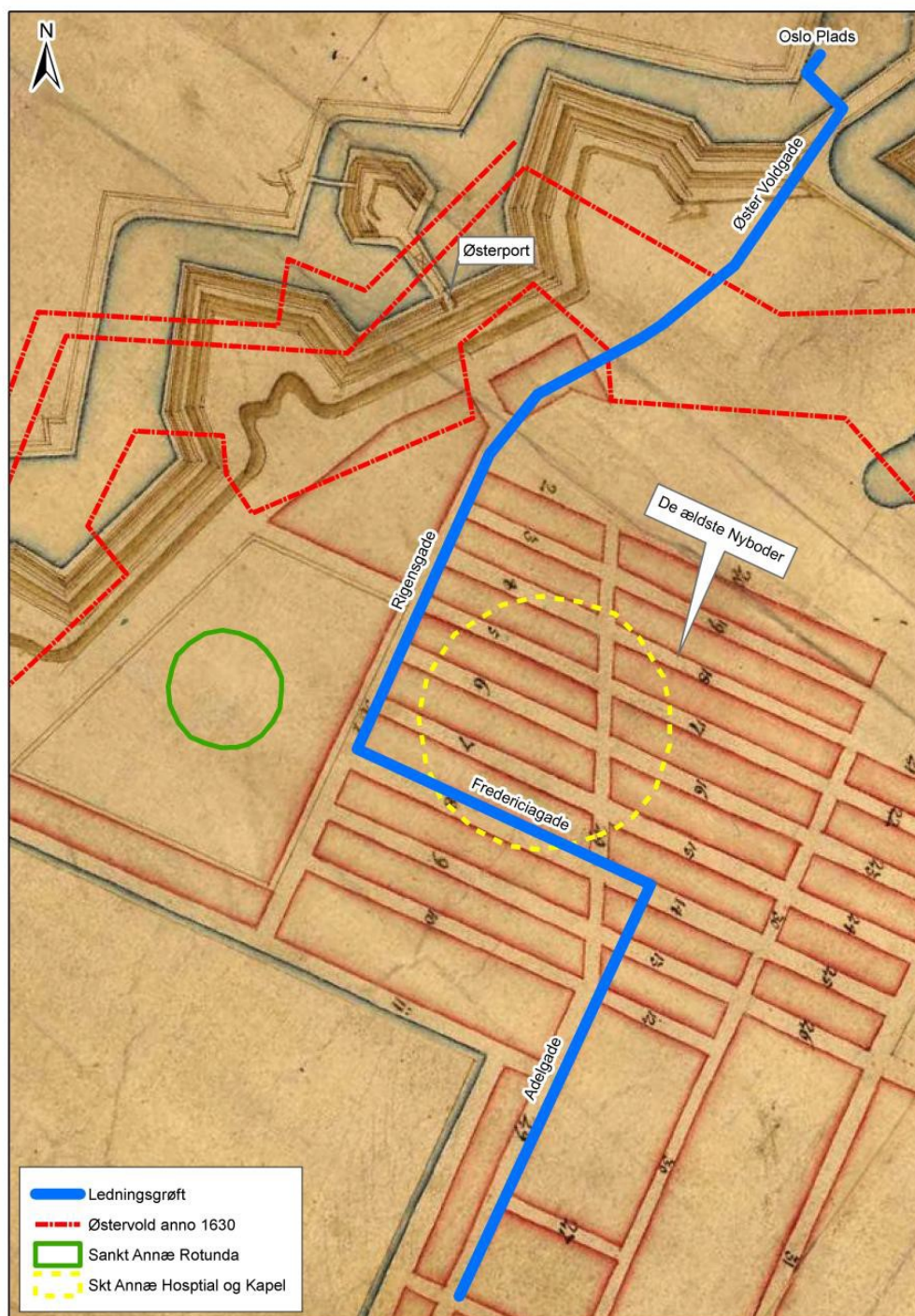
Generelt bestod undergrunden af lys gulbrun sandet ler, med en del flint og kalkpletter.

Profil i tracé – bemærk de forholdsvis begrænsede opfyldslag over undergrunden.

5 Centrale problemstillinger

Fra oprindeligt at udgøre et landligt område beliggende nord for det middelalderlige København, præget af havehold og udelukkende gennemskåret af de nordgående vejforløb, har området i markant grad ændret karakter op til i dag.

Tracéet vist på kort af Franck 1670-1685.

Den sydlige del af grøften befinder sig i et område, hvor der tidligere er påvist vejforløb og anlæg fra middelalder og nyere tid, mens den midterste del af grøften løber igennem området for det ældste Nyboder opført af Chr. IV i 1631. Ved en udgravning vil der være mulighed for at påtræffe levn fra de ældste Nyboder og muligvis også spor efter Adelgades oprindelige skrå forløb. Ligeledes er der mulighed for at finde bygningslevn og aktivitetsspor fra den bebyggelse, som har været i området indtil dette saneres.

Tracéet løber også midt mellem arealet for den nu forsvundne Sankt Annæ Rotunda og den formodede placering af Sankt Annæ Kirkegård, hvorfor der er stor sandsynlighed for at påtræffe begravelser netop her. Der er siden 1870 flere gange påtruffet begravelser i området Rigensgade-Gammelvagt og Skt. Pauls Gade-Olfert Fischers Gade.

Den nordlige ende af grøften gennemskærer flere faser af Chr. IV's udvidelse af Østervold fra 1600-tallets første halvdel. Østervold, og de ombygninger som har været foretaget her, er kun undersøgt i ringe omfang. Undersøgelserne har bl.a. påvist, at meget af det ældre kortmateriale er upræcist mht. voldens placering og udformning.

Det berørte område er beliggende indenfor et af Slots- og Kulturstyrelsen udpeget kulturarvsareal, hvorfor man også på den baggrund må forvente, at ledningsarbejderne vil foregå i et område med stort arkæologisk potentiale.

6 Udgravningsmetode

6.1 Arkæologisk udgravningsmetode

Overvågningen fulgte opgravningen i ledningstracéet, og de arkæologiske levn blev løbende blive dokumenteret i takt med anlægsarbejdets fremdrift. Der blev foretaget opmåling med GPS af grøft samt fremkomne de anlæg og strukturer. På grund af sammenstyrtningsfare måtte megen af det arkæologiske dokumentationsarbejde foretages fra gadeniveau. En del af opmålingsfilerne er desværre bortkommet inden beretningsskrivning, hvorfor traceets forløb har måttet rekonstrueres manuelt.

Fremdriften og de arkæologiske spor blev så vidt muligt grundigt fotodokumenteret, og relevante fund hjemtaget til registrering. En del fund blev ikke hjemtaget, da de fremkom i sekundær kontekst.

Strækningen Fredericiagade set fra nordvest. Foto: Københavns Museum.

7 Undersøgelsens resultater

Af hensyn til overskueligheden vil de påtrufne arkæologiske levn i det lange tracé behandles fra en ende af, sådan at de beskrives fra Oslo Plads i nord til slutningen ved Dronningens Tværgade i syd.

Fundne strukturer:

4 Kultur-/ opfyldslag 1700-1900.

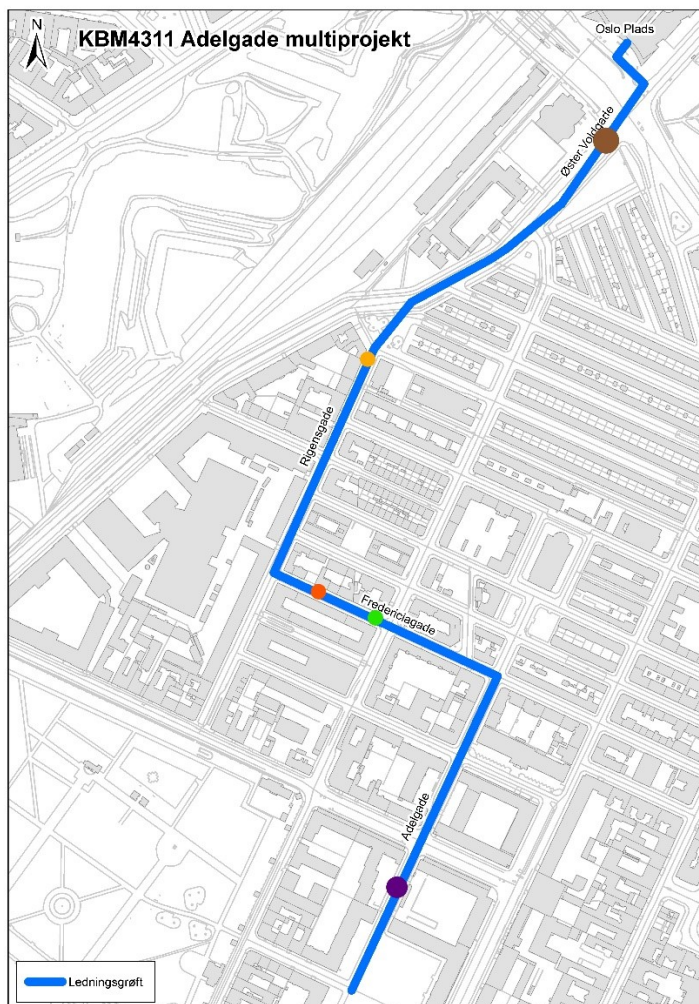
1 Voldgrav 1600-tallet.

1 gavlfundament - Nyboderstok 1600-tallet?

Stjertpotteovn 2. halvdel af 1600-tallet.

2 kistebegravelser 2. halvdel 1600-tallet.

3 fundamenter nyere tid o. 1880.

Kort med undersøgelsens vigtigste arkæologiske fund markeret.

Brun = Voldgrav Oslo Plads/Østervoldgade

Orange = Gavlfundament Nyboder.

Rød = Stjertpotteovn

Grøn = Kistebegravelser

Lilla = Fundamenter nyere tid.

Oslo Plads – Øster Voldgade.

Hele denne etape blev foretaget som natarbejde i september, hvor lysforholdene ikke var ideelle! Tracéet (1000), der gik over pladsen var ca. 70 meter langt, med en dybde på mellem 1,5 til 1,6 m. og en bredde på ca. 1,5 m.

Natarbejde på Oslo Plads. Foto: Københavns Museum.

Under vejbelægningen blev der fundet et mørkt brungråt sandet opfyldslag (1009), med en del murbrokker, men derudover var der ingen fund.

Hele området må være kraftigt forstyrret i forbindelse med anlæggelsen af banegraven i begyndelsen af forrige århundrede, og således må laget 1009 være påført efter at banegraven er blevet færdiggjort: Opfyldet er lagt som fundering til de senere vejføringer over banen, og sandsynligvis drejer det sig om påkørte raseringslag med byggeaffald fra andetsteds.

I forlængelse af Østervoldgade på de sidste ca. 20 m fremkom under opfyldslaget (1009), ca. 1,55 m nede, et meget mørkt homogent brunt muldet lag (1008). Laget var desuden en smule fedtet, og indeholdt ingen fund overhovedet. Desværre var der ikke store muligheder for at undersøge laget nærmere, da der ikke skulle graves dybere! Det var dog muligt at lave en boring med karteringsbor i fyldskiftet, der afslørede, at laget i hvert fald var ca. 2 meter tykt, da boret ikke ramte nogen afgrænsning af laget i bunden.

Det mørke bundlag fortsatte ned ad Østervoldgade og ind i undersøgelsens næste etapestrækning.

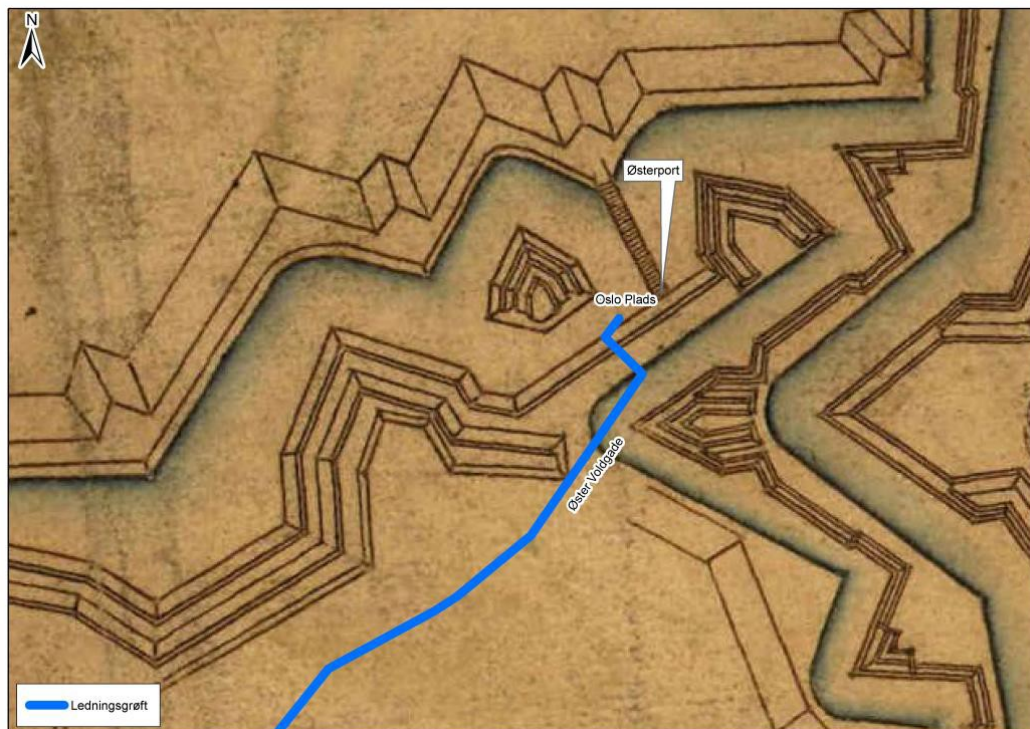
Øster Voldgade – Rigensgade.

Tracéet (1000) målte på denne etape ca. 230 m. Ovennævnte bundlag (1008) fortsatte omkring 45 meter ned ad Østervoldgade, hvorefter det brat stoppede og gik over i en ren gulbrun leret let sandet undergrund (1010).

Laget 1008 kan være rester af den fossile muldoverflade i området, der er forsejlet af tilkørt materiale i forbindelse med anlæggelse banegraven (1009).

En anden forklaring kan være, at det i virkeligheden drejer sig om dele af de gamle befæstningsværker, der sløjfes i 1870'erne. Denne del af tracéet løb igennem et område, hvor der tidligere, i forbindelse med befæstningen omkring den gamle Østerport, har været anlagt en indre voldgrav både i forbindelse med selve byporten, men også som en del af Kastellet's forsvar. På et georefereret kort over fæstningen fra 1692 ses det, hvordan lige netop denne del af tracéet skærer igennem voldgraven, og selvom der kan være afvigelser i refereringen, er tanken dog besnærende.

Desværre var det, som nævnt, ikke muligt at bore til bunden af lag 1008, og optage egentlige prøver af eventuelle voldgravslag, for at fastslå denne tolkning, men det ret pludselige ophør af laget og overgangen til undergrund (1010) kunne tyde på at det drejer sig om en egentlig konstruktion. Samtidig må en placering af tracéet sammenholdt med de gamle kort være et vigtigt indicie på dette.

Tracéet markeret på kort fra 1692. Første del af grøften nedad Øster Voldgade ligger lige i voldgraven!

I resten af tracéforløbet blev der ikke fundet yderligere kulturhistoriske interessante spor, udover et ca. 50 cm tykt påført lag (1011) med lidt nyere tids fund og brokker. Fyldlaget må være påført engang i 1870'erne i forbindelse med sløjfningen af befæstningen og frem til anlæggelsen af den nærliggende banegrav. Der er ingen yderligere spor af den gamle befæstning i området, alt er bortfjernet!

Rigensgade – Fredericiagade.

Strækket er ca. 230 m langt og rummer kun ganske få kulturhistoriske spor! Der graves i en dybde på ca. 1,5 meter.

I hele strækket findes et op til halvanden meter tykt påført lag (2001 + 2002), der mange steder er forstyrret af rørføringer, nye som gamle. Laget er meget skiftende med mange små og store fyldskifter, der skifter i karakter, forsvinder og dukker op igen: Jorden er temmelig kompakt, og rummer fund, der i tid spreder sig fra 1700 – 1900-tallet!

Det er ikke til at sige, hvor opfyldt kommer fra, men de mange fyldskifter kunne tyde på at det drejer sig om mange enkelthandlinger, hvor man har deponeret jord fra andetsteds i byen over tid. Dette er et fænomen, som ses mange steder rundt omkring i København, og især inden for voldene, hvor man i forbindelse med oprydning og anlægsarbejder må have kørt jord bort til områder, der var ubebyggede, og hvor overskydende jord kunne deponeres. De mange kronologisk set blandede fund repræsenterer ofte et forløb på flere hundrede år, hvilket må skyldes, at det drejer sig om genstande fra mange tidsmæssigt forskellige lag, der er opgravet og tilført fra et andet sted i byen.

Det må også nævnes, at en meget stor del af området blev intensivt saneret efter Anden Verdenskrig, da det var noget af den værste slum i hele København. I den forbindelse er mange arkæologiske spor med stor sandsynlighed blevet fjernet (Bramsen 1988).

Et enkelt sted ved hjørnet af Rigensgade og Suensonsgade, blev der dog fundet rester af en bygning (2003). Det drejer sig om dele af et fundament af små gul/røde tegl, der sås i nordvest-profilet over en udstrækning på omtrent fire meter. Mod sydvest skærer fundamentet tracéet med et forløb mod sydøst. Fundamentet er bevaret i fire til fem skifter med et meget dårligt bindemiddel – mørtelen er næsten fuldstændigt opløst og har en meget sandet karakter iblandet meget lidt kalk. Væggen er bygget som fuldmur med en tykkelse på omtrent 60 cm. Muren mangler fuldstændig en fundering i form af stensyld eller trækonstruktion, og er placeret direkte på en temmelig fugtig, mørk brungrå horisont (2004).

Sandsynligvis drejer det sig om rester af nordvestgavlen til en større grundmuret bygning, der har strakt sig mod sydøst. En præcis datering kan ikke opnås, da ingen fund er knyttet til konstruktionen, og der ikke er mulighed for at tage brugbare naturvidenskabelige prøver.

Opførelsen af huset bærer mindst talt præg af en udpræget grad af byggesjusk, hvor almindelige regler for byggeri er tilsidesat! Dette sammenholdt med placeringen leder tankerne hen på Chr. D. 4's opførelse af det ældste Nyboder. Byggeriet til flådens folk var i sin samtid allerede en kendt byggeskandale, hvor pengene løb tør og man derfor sprang over, hvor gærdet var lavest! Det medførte et arbejde, hvor det gamle Nyboder allerede fra starten var nærmest ubeboelig med fugtproblemer og hurtigt forfald!

Fundamentets opbygning og ringe konstruktion sammenholdt med placeringen set ud fra gamle kort, kunne tyde på at det drejer sig om nordvest gavlen til en af de ældste Nyboderstokke opført af Christian d. 4. Det skal dog tages med et vis forbehold, da de gamle kort ofte viser projekteringer, og ikke nødvendigvis den faktiske situation.

Fundamentet kan da også tilhøre en af de bygninger i området, der på kort tid opføres mange af i løbet af 1800-tallet. Disse huse er billigt og sjusket opført, og de rummer mange uhumske og usunde boliger. Som allerede nævnt, fører opførelsen af de mange dårlige boliger efterhånden til at området udvikler sig til et af de mest belastede kvarterer i hele København.

Gavl af bygning 2003 – rester af det ældste Nyboder? Foto: Københavns Museum.

Fredericiagade – Adelgade.

Et stræk på ca. 210 meter, hvoraf en stor del fra Adelgade til Kronprinsessegade var forstyrret af stor betonkanal i hele grøftens bredde. Der graves i en dybde på op til 2,2 meter.

Stjertpoteovnen.

Knap 30 meter nede af Fredericiagade fra hjørnet ved Rigensgade, blev der påtruffet en struktur med spor af kraftig ildpåvirkning (1007). Formen på anlægget var oval, og målte i længden 96 cm. og bredden 72 cm. Et snit gennem det, afslørede, at det må dreje sig om resterne af en keramikovn, sandsynligvis til fremstilling af stjertpotter. Desværre er anlægget stærkt eroderet, så kun bunden er bevaret.

Rester af stjertpoteovn 1007 set i profil. Foto: Københavns Museum.

Anlægget blev påtruffet ca. 60 cm under asfalten i et lyst brungråt sandet opfyldslag (1006), indeholdende nogle få fund. Ovnene er anlagt direkte på den oprindelige undergrund (1010), hvor et 2 – 3 cm tykt lag i bunden viser en meget kraftig varmpåvirkning af undergrunden fra den stående ovn! Små stumper af forglattet sand tyder på meget høje varmegrader, der kun kan opnås i en lukket konstruktion, som til eksempel en ovn. Temperaturen kan i en ovn blive så høj, at sandkorn smelter sammen, og delvis bliver til glas. Dette forekommer ikke ved afbrænding af træ eller trækul i et åbent miljø (Moltsen 2008).

Selve bunden af konstruktionen består af et op til 25 cm tykt og kompakt lag af keramikskår og dele af stjertpotter. Det drejer sig ikke om rester af fejlbrændinger som sådan, men snarere er der tale om et isolationslag lagt i ovnens bund. Dette fænomen ses ofte i forbindelse med fund af ovne, hvor laget af knust keramik har fungeret som isolation, og været i stand til at holde længe på temperaturen (Meistrup-Larsen 2008).

Blandt de mange skår og dele fra stjertpotter, blev der gjort et ret interessant fund! Her blev der fundet en matrice af rødbrændt keramik til fremstilling af kakler til ovne – hvordan den er havnet her er noget af en gåde, men ovnen kan måske også have været anvendt til kakkelfremstilling, eller måske er der i umiddelbar nærhed blevet fremstillet andre keramikvarer. Matrizen er på baggrund af den stilistiske udførelse dateret til anden halvdel af 1600-tallet.

Matrice til kakkelfremstilling. Fra bund af pottemagerovnen 1007. Foto: Københavns Museum.

Anlægget dækkes af et lag, der indeholder en del trækulsstumper og meget porøse rødbrændte stykker af ler. Laget er ca. 8 cm tykt i centrum af ovnkonstruktionen, men tykkelsen falder ud mod ovnens ydersider. Sandsynligvis repræsenterer laget rester af de kollapsede sider af ovnkappe, der er faldet ned i selve ovnen efter at den er blevet sløjftet. Eftersom ovnens bevaringsgrad er så dårlig, er det ikke muligt at beskrive den i yderligere detaljer.

Frederik d. 3 udsteder i 1653 en lov, der forbyder fremstilling og brænding af potter indenfor Københavns Volde på grund af brandfaren. Da området på dette tidspunkt stadig har været forholdsvis sparsomt bebygget, omgås loven, hvilket stemmer overens med, at ovnen placeres på bar mark og ikke i tilknytning til nogen bebyggelse, men stadig indenfor voldene!

Det kan ikke udelukkes, at der på stedet også er blevet produceret andre former for keramikvarer - jf. kakkelfundet. Måske kan der altså være tale om et større produktionssted for keramik, der har ligget i et kvarter uden for mange huse og lige op ad den store åbne Sankt Annæ Kirkegård! Der er tidligere gjort fund af pottemagerovne samt udsmidslag fra 1600-tallet nær Adelgade, og måske har der i området været større pottemager aktivitet, end hvad de skriftlige kilder nævner. En datering af ovnen til anden halvdel af 1600-tallet falder godt i tråd med de andre pottemagerfund.

Sankt Annæ Kirkegård

De skriftlige kilder nævner kun Sankt Annæ Kirkegård sporadisk, men det nævnes at den benyttes af flådens mandskab, og af mindre bemidlede borgere. I 1656 bliver der begravet omkring 400 personer, hvilket svarer til ca. 30% af jordfæstelser i København samme år! En kilde nævner ligeledes, at man her gravlagde de hollandske marinesoldater, der faldt under forsvaret af København i 1658-1659 (Christoffersen 1985).

Kirkegården er ved flere tilfælde tidligere blevet erkendt med fund af kistebegravelser i både Olfert Fischersgade, Skt. Paulgade og Kronprinsessegade (KBM4061, KBM4645

KBM4257). Afstanden mellem de to kistegrave i tracéet i Fredericiagade og de fjernest liggende i Kronprinsessegade/Skt. Paulgade er over 80 meter, hvilket indikerer, at kirkegården er forholdsvis stor, og rummer mange grave. Ligeledes er bevaringsforholdene for knogler i området rigtig god, så skeletterne er meget velbevarede.

Netop Sankt Annæ Kirkegård er repræsenteret af to temmelig forstyrrede kistebegravelser (1001/1002 + 1003/1004). Begge grave ligger 75-80 cm under den moderne belægning, og er gravet ned i den oprindelige gulbrune undergrundsler. Begge begravelser har meget tydelige spor af smalle enkle rektangulære trækister, dog er træet fuldstændig opløst. Kistesporene giver ikke et indtryk af særlig velstand, og de virker primitive og simpelt udført. Dette hænger meget godt sammen med, at kirkegården fortrinsvis benyttes af den mere jævne Københavner.

Desværre er dokumentationen af disse to begravelser meget overfladisk! Det skyldes at profilet væltede under afrensning, og skeletterne måtte derfor tages op i hast for at undgå ødelæggelse.

Grav 1001/1002

Kistebegravelse hvor gravlagte har hovedet mod sydvest. Kun dele af begravelsen stikker ud af nordøst profilet, resten af begravelsen er efterladt in situ. Spor af rektangulær trækiste (1002), der har været ca. 50 cm. bred.

Øvre kranie minus underkæbe, samt højre skulderblad og øverste højre ribben medtaget. Gravlægning af 11-årig pige, fastslået ud fra kranie og tandfrembrud. Ingen patologiske spor. Kraniet knustes delvis under sammenstyrning af profil

Grav 1001/1002 – Kranie af 11-årig pige. Foto: Københavns Museum.

Grav 1003/1004

Forstyrret kistebegravelse med gravlagtes hoved mod vest, stilling i kisten kan ikke fastslås, da skelettet ikke er intakt. Kun del af træbund samt kistehåndtag X27 er bevaret.

Kranie, 6 øvre halshvirvler, brystben samt de øvre 6 ribben er bevaret. Ligeledes er højre skulderblad, overarm, radius, hofte og nogle få højrehåndsknogler bevaret. Venstre del af skelettet er kun repræsenteret ved et skulderblad. Højre side af skelettet er således noget mere intakt, hvorimod venstre side stort set er fjernet ved senere anlægsarbejder.

Grav 1003/1004 – kranie af ca. 25-årig kvinde. Foto: Københavns Museum.

Gravlagte er en ca. 25-årig kvinde, med et moderat tand-slid. Kraniets øjenhuler bærer spor af "cribra orbitalie" som er en række bittesmå huller, der kommer af jernmangel eller anæmi, mange af 1600-tallets københavnere led af dette på grund af dårlig kost.

I fyldet over gravene blev der fundet et skinneben (1005), sandsynligvis stammer dette fra en forstyrret grav.

Adelgade – Sølvgade.

Strækket måler ca. 150 meter. Hele forløbet er stærkt forstyrret af betonkanaler og ledningsføringer, således findes der intet af kulturhistorisk værdi! I hele gravelængden, blev der gravet ned til eksisterende betonkanal med rør, og denne kanal blev fulgt helt til Sølvgade - eventuelle arkæologiske spor er dermed fuldstændig bortfjernet. Der graves i en dybde på 2,2 meter.

Sølvgade – Adelgade – Dr. Tværgade.

Omtrent 20 meter nede af Adelgade fra Sølvgade blev der fundet rester af tre fundamenter (3001, 3002 og 3003), der fra nordøst profilet stikker ud i tracéet.

Fundament 3001 måler ca. 12 meter, hvor muren er opbygget som fuldmur af en blanding af gule og røde tegl. Bygningen er opført på en syld af kampesten, og bygningsdetaljer i form af et lille afløbs- eller ventilationshul ses i bunden.

Fundament 3001 – bemærk den noget usikre profil!

Fundament 3001 m. lille åbning i nederst i muren. Foto: Københavns Museum

Fundament 3002 måler ca. 9,5 meter men forløbet er ikke helt bevaret i sin udstrækning mod gaden. Muren er også her opbygget som fuldmur af gule sten på en syld af kampesten. Muren har spor af indgangs- eller vinduesparti mod gaden.

Fundament 3001. Her står murskiftet næsten helt op under den moderne belægning. Bemærk dør- eller vinduesåbning til højre i profilet. Foto: Københavns Museum

Fundament 3003 er stærkt nedbrudt, men er sandsynligvis hjørne af en bygning med et fundament af store kvadre og opført i rødgyldne tegl.

De tre fundamenter må være fra de gamle huse i gaden, opført engang i sidste halvdel af 1800 årene. Bebyggelsen må vige for saneringen, der gennemføres i 1950'erne og det ses tydeligt, at fundamenternes forløb flugter med husene på den anden side Sølvgade. Ved saneringen af gaden er Adelgade fra Sølvgade-krydset blevet gjort bredere ved at rykke facaderne på de nye huse omtrent 3 meter tilbage.

Efter nedrivningen af karréerne er terrænet hævet ca. 2 meter med påkørt materiale (3004) - et fund af en halv lyserød plastikkam daterer opfyldslaget! Fundet er ikke hjemtaget! Der anes i bunden af tracéet flere steder rester af brolægning, men desværre var sammenstyrtningsfaren så stor, at alt dokumentation her måtte foretages fra gadeniveau.

7.1 Fundmateriale

I alt er der fremkommet 452 genstande, svarende til godt 10 kg fund.

Langt størstedelen af fundmaterialet stammer fra opfyldslag med blandede fund fra 1600 – 1900, det drejer sig fortrinsvis om brokker, keramik, fajance, porcelæn samt et lille indslag af dyreknogler og læder. Ingen af disse fund er hjemtaget og registreret da deres tilstedeværelse er sekundær og uden særlig interesse.

Fra udgravningen er kun hjemtaget dele af stjørtpotter og en kakkell fra pottemagerovnen.

Fundkategori	Fundtype	Antal	Vægt i g	Datering
Dyreknogler		46	1022	Udateret
Tegl	Ovnkakkel	3	325	Post medieval
Tegl	Tagtegl	1	35	Late post-medieval
Keramik	Fade, stjørtpotter, krukke mv.	77	1795	Post medieval
Keramik	Skåle, tallerkener, krus, stjørtpotter mv.	214	4367	Late post-medieval
Kobberlegering	Bl.a knap	2	12	Post medieval
Glas	Flaske	1	6	Post medieval
Glas	Vindues- og drikkeglas	2	20	Late post-medieval
Jern	Håndtag	1	780	Post medieval
Metal	Fragment	1	106	Post medieval
Pibeler	Kridtpibe	5	25	Post medieval
Pibeler	Kridtpibe	10	53	Late post-medieval
Skaller	Østers	4	64	Udateret
Menneskekogler		85	1434	Udateret

8 Diskuterende sammenfatning

Overordnet set er der på det ret lange tracéforløb helt fra Oslo Plads til Dr. Tværgade, forbavsende få kulturhistoriske spor. Mange steder i forløbet er der kraftige forstyrrelser fra nyere ledningsarbejder og rørføringer, men dette kan ikke være hele forklaringen.

De forholdsvist tynde påførte lag af kulturjord som ses mange steder, må være et tegn på at anlægsarbejderne i forbindelse med tidligere byggeri ikke særlig intensive. I så fald burde der også findes flere spor af fundamenter og lign.

Noget tyder på, at selvom området er blevet indlemmet i byplanerne, er der gået en rum tid før en egentlig fuldt bebygget bydel findes. Sandsynligvis er det fortrinsvis området omkring Nyboder, der i lang tid er det mest intensivt bebyggede.

Området v. Østerport og befæstningen ligger længe ubebygget hen og spor af keramikovne og store kirkegårdsområder fra 1600 årene, tyder på en ret åben bydel med forholdsvis store tomme arealer mellem huse og bygninger.

Sandsynligvis er det først temmelig langt oppe i 1700-tallet, at bydelen bliver fuldt udbygget som en del af resten af København.

9 Fremtidigt arbejde

I tilfælde af fremtidige gravearbejder i området skal det naturligvis anbefales, at der foretages arkæologiske undersøgelser. Der er ingen tvivl om at området kan rumme vigtige arkæologiske spor, og især områderne omkring Nyboder og Sankt Annæ Kirkegård kan give vigtig ny viden om 1600-tallets København. I alle henseender er en udpegning af området som kulturarvsareal hermed yderst berettiget!

10 Fundliste

Intrasisld	Klasse	X nummer	Materiale	Type	Antal	Vægt	Datering
100006	Find	1	Glass	Window glass	1	3	Late post-medieval
100007	Find	2	Animal bone	Waste	9	83	
100009	Find	3	Ceramic	Stjert pot	5	66	Post medieval
100010	Find	4	Ceramic	Dish	2	25	Post medieval
100011	Find	5	Ceramic	Jar	5	299	Post medieval
100012	Find	6	Ceramic	Dish	1	17	Post medieval
100013	Find	7	Ceramic	Dish	1	33	Post medieval
100015	Find	8	Ceramic	Pot	2	14	Post medieval
100017	Find	9	Pipeclay	Clay pipe	9	51	Late post-medieval
100019	Find	10	Ceramic	Pot	1	98	Post medieval
100020	Find	11	Ceramic	Stjert pot	1	19	Post medieval
100022	Find	12	Metal undef.	Fragment undef.	1	106	Post medieval
100024	Find	13	Animal bone	Waste	6	145	
100025	Find	14	Animal bone	Waste	5	256	
100027	Find	15	Animal bone	Waste	11	264	
100028	Find	16	Shell undef.	Oyster	4	64	
100030	Find	17	Ceramic	Plate	1	5	Late post-medieval
100032	Find	18	CBM	Stove tile	2	102	Post medieval
100034	Find	19	Ceramic	Jug	1	10	Late post-medieval
100036	Find	20	Glass	Flask	1	6	Post medieval
100038	Find	21	Ceramic	Cup	1	4	Post medieval
100040	Find	22	Ceramic	Dish	2	66	Post medieval
100042	Find	23	Ceramic	Stjert pot	1	56	Post medieval
100044	Find	24	Ceramic	Stjert pot	8	148	Late post-medieval
100045	Find	25	Ceramic	Jug	1	8	Late post-medieval
100048	Find	26	Animal bone	Waste	1	77	
100050	Find	27	Iron	Handle	1	780	Post medieval
100052	Find	28	Ceramic	Stjert pot	1	9	Post medieval
100054	Find	29	Ceramic	Pot	1	86	Post medieval
100056	Find	30	Ceramic	Pot	2	88	Post medieval
100058	Find	31	Ceramic	Fragment undef.	2	15	Post medieval
100060	Find	32	Ceramic	Handle sherd	1	33	Late post-medieval
100061	Find	33	Ceramic	Dish	1	14	Post medieval
100062	Find	34	Ceramic	Stjert pot	1	3	Late post-medieval
100064	Find	35	Ceramic	Foot sherd	2	56	Post medieval
100065	Find	36	Animal bone	Waste	6	29	
100066	Find	37	Animal bone	Waste	3	69	
100067	Find	38	Animal bone	Waste	3	70	
100068	Find	39	Ceramic	Stjert pot	1	103	Post medieval
100069	Find	40	Ceramic	Stjert pot	5	356	Post medieval
100070	Find	41	Ceramic	Stjert pot	2	29	Post medieval

100072	Find	42	Ceramic	Pot	29	30	Post medieval
100074	Find	43	Ceramic	Stjert pot	3	47	Post medieval
100075	Find	44	Ceramic	Foot sherd	1	60	Post medieval
100076	Find	45	Pipeclay	Clay pipe	2	7	Post medieval
100077	Find	46	Ceramic	Bowl	1	106	Late post-medieval
100079	Find	47	Ceramic	Rimsherd	1	43	Post medieval
100081	Find	48	Animal bone	Waste	2	29	
100082	Find	49	Ceramic	Stjert	2	121	Post medieval
100083	Find	50	Pipeclay	Clay pipe	1	5	Post medieval
100084	Find	51	Pipeclay	Clay pipe	2	12	Post medieval
100086	Find	52	Copper alloy	Button	1	3	Post medieval
100087	Find	53	Ceramic	Sherd	2	41	Post medieval
100088	Find	54	Copper alloy	Unknown	1	9	Post medieval
100090	Find	55	Glass	Drinking glass	1	17	Late post-medieval
100093	Find	57	Pipeclay	Clay pipe	1	2	Late post-medieval
100095	Find	58	CBM	Stove tile	1	223	Post medieval
100097	Find	59	Ceramic	Stjert pot	29	1034	Late post-medieval
100098	Find	60	Ceramic	Cup	1	21	Late post-medieval
100099	Find	61	Ceramic	Stjert pot	100	1570	Late post-medieval
100100	Find	62	Ceramic	Stjert pot	13	782	Late post-medieval
100101	Find	63	Ceramic	Stjert pot	51	503	Late post-medieval
100102	Find	64	CBM	Roof tile	1	35	Late post-medieval
100103	Find	65	Ceramic	Stjert pot	6	144	Late post-medieval
100105	Find	66	Human bone		25	274	
100106	Find	67	Human bone		30	192	
100107	Find	68	Human bone		5	288	
100108	Find	69	Human bone		1	220	
100109	Find	70	Human bone		24	460	

10 Litteratur

Bang, T. 1959: Københavns Befæstning under Svenskekrigen. Et vendepunkt i Københavns historie. Historiske meddelelser om København. København.

Bramsen, B. & Fogtdal, P. 1988. København, før og nu –og aldrig. Bind 5. København.

Christophersen, A. 1985: København og omegn gennem 6000 år. En kortlægning af de arkæologiske interesseområder i Københavns kommune. Københavns Bymuseum.

Forchhammer, O. 1947: København fra bispetid til borgertid, Byplanmæssig udvikling til 1840. Stadsingeniørens Direktorat.

Johanssen, B. B. 1988: S. Anna Rotunda. Projekterede Kirker I København 1600 - 1750. Danmarks Kirker. Bind 6. Nationalmuseet, København.

Meistrup-Larsen, L. Moltsen, A. S. A. 2008. Lysehøj ved Korsør. Funktion, produktion og boligindretning i ældre jernalder på Sydvestsjælland. Aarbøger for nordisk oldkyndighed og historie 2008.

Reimer, M. 1981: Hvorfor Nyboder ikke blev som det burde eller træk af 1700-tallets bygningshistorie. Marinehistorisk Tidsskrift 4.

Skaarup, B. Westerbeck Dahl, B. Christensen, P. T. 1996. The Fortifications of Copenhagen. København 1998.

11 Fotoliste

Fredericiagade

Fotonr. Motiv	Dato
001 Tracée m. betonkanal fra SØ	29-05-18
002 Tracée m. betonkanal fra SØ	29-05-18
003 Arbejdsfoto fra SØ	29-05-18
004 Tracée m. betonkanal fra NØ	30-05-18
005 Tracée m. betonkanal fra NV	30-05-18
006 Tracée m. betonkanal fra NØ	30-05-18
007 Tracée m. betonkanal fra SØ	30-05-18
008 Arbejdsfoto	31-05-18
009 Arbejdsfoto	31-05-18
010 Rør fra betonkanal fra NØ	31-05-18
011 Spunset tracée fra SØ	31-05-18
012 Tracée fjernelse af betonkanal fra SØ	31-05-18
013 Arbejdsfoto	04-06-18
014 Arbejdsfoto	04-06-18
015 Arbejdsfoto	04-06-18
016 Sydlig profil fjernelse betonkanal fra NØ	04-06-18
017 Arbejdsfoto	06-06-18
018 Arbejdsfoto	06-06-18
019 Sydlig profil fjernelse betonkanal fra NØ	06-06-18
020 Oversigt af tracée fra NØ	13-06-18
021 Oversigt af tracée fra NØ	13-06-18
022 Kronprinsessegade/Fredericiagade fra SV	14-06-18
023 Kronprinsessegade/Fredericiagade fra NV	14-06-18
024 Krydset Kronprinsessegade/Fredericiagade fra SV	14-06-18
025 Krydset Kronprinsessegade/Fredericiagade fra SV	14-06-18
026 Arbejdsfoto	18-06-18
027 Fjernelse af betonkanal fra N	18-06-18
028 Krydset Kronprinsessegade/Fredericiagade fra NV	20-06-18
029 Sydlig profil fra NØ	27-06-18
030 Sydlig profil m. teglovn 1007	28-06-18
031 Profil af teglovn 1007	28-06-18
032 Profil af teglovn 1007	28-06-18
033 Sydlig profil fra NØ	28-06-18
034 Oversigt af tracée fra SØ	28-06-18
035 Oversigt af tracée fra NV	28-06-18
036 Oversigt af tracée fra SØ	28-06-18
037 Sydlig profil fra NØ	28-06-18

Østervoldgade

Fotonr.	Motiv	Dato
038	Oversigt af tracée fra SV	29-06-18
039	Arbejdsfoto	29-06-18
040	Profil i tracée midt i vejen fra Ø	29-06-18
041	Profil i tracée midt i vejen fra Ø	29-06-18
042	Tracée over Østervold fra N	29-06-18
043	Oversigt af tracée fra NØ	04-07-18
044	Vestlig profil fra SØ	05-07-18
045	Grube 1010 fra NV	05-07-18
046	Grube 1010 fra NV	05-07-18
047	Arbejdsfoto grube 1010 fra SØ	05-07-18
048	Sydlig profil fra NV	05-07-18
049	Grube 1010 fra SØ	05-07-18
050	Grube 1010 fra NØ	05-07-18

Rigensgade

Fotonr.	Motiv	Dato
051	Arbejdsfoto	16-07-18
052	Vestlig profil fra NØ	16-07-18
053	Profil 2001 fra SV	16-07-18
054	Detailfoto 2001 fra SV	16-07-18
055	Profil 2001 fra SV	16-07-18
056	Arbejdsfoto	17-07-18
057	Vestlig profil fra SØ	17-07-18
058	Vestlig profil fra Ø	17-07-18
059	Detail af foregående	17-07-18
060	Østlig profil fra SV	19-07-18
061	Arbejdsfoto	19-07-18
062	Vestlig profil fra S	19-07-18
063	Vestlig profil fra N	19-07-18
064	Arbejdsfoto	20-07-18
065	Vestlig profil fra SØ	24-07-18
066	Arbejdsfoto	25-07-18
067	Vestlig profil fra SØ	26-07-18
068	Vestlig profil fra SØ	26-07-18
069	Vestlig profil fra SØ	26-07-18
070	Vestlig profil fra SØ	26-07-18
071	Vestlig profil fra SØ	27-07-18
072	Fundament 2003 Nyboder-stok fra NV	07-08-18
073	Fundament 2003 Nyboder-stok fra SØ	07-08-18
074	Fundament 2003 Nyboder-stok fra SØ	07-08-18

075	Fundament 2003 Nyboder-stok fra SV	07-08-18
076	Arbejdsfoto	07-08-18
077	Arbejdsfoto	07-08-18
078	Fundament 2003 Nyboder-stok fra SØ	07-08-18
079	Fundament 2003 Nyboder-stok fra SØ	07-08-18
080	Trækonstruktion i bund af 2004 fra SØ	08-08-18
081	Trækonstruktion i bund af 2004 fra SØ	08-08-18
082	Trækonstruktion i bund af 2004 fra SØ	08-08-18
083	Trækonstruktion i bund af 2004 fra SØ	08-08-18
084	Arbejdsfoto 2004 fra SØ	08-08-18
085	Profil af 2004 m. trækonstruktion fra SØ	08-08-18
086	Profil af 2004 fra SØ	08-08-18
087	Profil af 2004 fra SØ	08-08-18
088	Profil af 2004 fra SØ	08-08-18
089	Detail af profil fra 2003 SØ	08-08-18
090	Vestlig profil i tracée fra SØ	09-08-18
091	Arbejdsfoto	09-08-18
092	Vestlig profil fra SØ	13-08-18
093	Oversigt af tracée fra SV	14-08-18
094	Arbejdsfoto	14-08-18
095	Brians skovlmuseum	14-08-18
096	Brians skovlmuseum	14-08-18

Adelgade

Fotonr. Motiv	Dato	
097	Arbejdsfoto	14-08-18
098	Arbejdsfoto	14-08-18
099	Arbejdsfoto	15-08-18
100	Vestlig profil i tracée fra SØ	15-08-18
101	Spunset tracée fra NØ	20-08-18
102	Arbejdsfoto	31-08-18
103	Arbejdsfoto	31-08-18
104	Oversigt af tracée fra S	31-05-18
105	Arbejdsfoto	31-05-18
106	Arbejdsfoto	31-05-18
107	Arbejdsfoto	31-05-18
108	Arbejdsfoto	31-05-18

Oslo Plads

Fotonr. Motiv	Dato	
109	Arbejdsfoto	04-09-18
110	Arbejdsfoto	04-09-18
111	Arbejdsfoto	04-09-18
112	Arbejdsfoto	04-09-18
113	Spunsning af tracée over vejen fra S	04-09-18

114	Østlig profil i tracée fra NV	05-09-18
115	Arbejdsfoto	05-09-18
116	Arbejdsfoto	05-09-18
117	Arbejdsfoto	06-09-18
118	Sydlig profil i tracée midterhelle fra SV	07-09-18
119	Sydlig profil i tracée midterhelle fra SV	07-09-18

Adelgade

Fotonr.	Motiv	Dato
120	Rest af moderne brolægning i kryds Adelgade/Sølvgade fra V	15-09-18
121	Rest af moderne brolægning i kryds Adelgade/Sølvgade fra Ø	15-09-18
122	Rest af moderne brolægning i kryds Adelgade/Sølvgade fra V	15-09-18
123	Rest af moderne brolægning i kryds Adelgade/Sølvgade fra V	15-09-18
124	Detail af moderne brolægning fra V	15-09-18
125	Arbejdsfoto	15-09-18
126	Rest af moderne brolægning i kryds Adelgade/Sølvgade fra S	15-09-18
127	Moderne træbelægning i krydset Adelgade/Sølvgade fra S	15-09-18
128	Moderne træbelægning i krydset Adelgade/Sølvgade fra S	15-09-18
129	Moderne træbelægning i krydset Adelgade/Sølvgade fra S	15-09-18
130	Detail af moderne træbelægning fra S	15-09-18
131	Detail af moderne træbelægning fra S	15-09-18
132	Detail af moderne træbelægning fra S	15-09-18
133	Detail af moderne træbelægning fra S	15-09-18
134	Træpæl i krydset Adelgade/Sølvgade fra V	15-09-18
135	Træpæl i krydset Adelgade/Sølvgade fra V	15-09-18
136	Træpæl i krydset Adelgade/Sølvgade fra S	15-09-18
137	Træpæl optaget	15-09-18
138	Træpæl optaget	15-09-18
139	Træpæl optaget	15-09-18
140	Arbejdsfoto	15-09-18
141	Arbejdsfoto	25-09-18
142	Arbejdsfoto	25-09-18
143	Tracé m. betonkanal og ledninger	25-09-18
144	Tracé m. betonkanal og ledninger	25-09-18
145	Arbejdsfoto	25-09-18
146	Fundament 3001 fra SØ	01-10-18
147	Fundament 3001 fra SØ	01-10-18
148	Fundament 3001 fra SØ	01-10-18
149	Fundament 3001 fra SØ	01-10-18
150	Fundament 3001 fra SØ	01-10-18
152	Fundament 3001 fra SØ	01-10-18
153	Detail af fundament 3005 fra SØ	01-10-18
154	Fundament 3001 fra SØ	01-10-18
155	Fundament 3001 fra SØ	01-10-18
156	Detail af fundament fra SØ	01-10-18
157	Fundament 3001 fra SØ	01-10-18
158	Detail af fundament fra SØ	01-10-18

159	Detail af fundament 3001 fra SØ	01-10-18
160	Fundament 3001 fra SØ	01-10-18
161	Fundament 3001 fra SØ	01-10-18
162	Fundament 3001 fra SØ	01-10-18
163	Fundament 3001 fra SØ	01-10-18
164	Fundament 3001 fra SØ	01-10-18
165	Fundament 3001 fra SØ	01-10-18
166	Fundament 3001 fra SØ	01-10-18
167	Fundament 3002 fra SØ	02-10-18
168	Fundament 3002 fra SØ	02-10-18
169	Arbejdsfoto	02-10-18
170	Fundament 3002 fra SØ	02-10-18
171	Fundament 3002 fra SØ	02-10-18
172	Fundament 3002 fra SØ	02-10-18
173	Detail af fundament 3002 fra SØ	02-10-18
174	Detail af fundament 3002 fra SØ	02-10-18
175	Fundament 3002 fra SØ	02-10-18
176	Fundament 3002 fra SØ	02-10-18
177	Fundament 3002 fra SØ	02-10-18
178	Fundament 3002 fra SØ	02-10-18
179	Fundament 3002 fra SØ	02-10-18
180	Fundament 3002 fra SØ	02-10-18
181	Fundament 3002 m. indgang fra SØ	02-10-18
182	Fundament 3002 m. indgang fra SØ	02-10-18
183	Fundament 3002 m. indgang fra SØ	02-10-18
184	Fundament 3002 m. indgang fra SØ	02-10-18
185	Fundament 3003 fra SØ	03-10-18
186	Fundament	03-10-18
187	Arbejdsfoto	03-10-18
188	Arbejdsfoto	03-10-18
189	Spunset tracée fra SV	03-10-18
190	Spunset tracée	22-10-18
191	Trævandrør 3004 i tracée fra NØ	22-10-18
192	Østprofil m. trævandrør 3004 fra NV	22-10-18
193	Østprofil m. trævandrør 3004 fra NV	22-10-18
194	Detail trævandrør 3004 fra NV	22-10-18
195	Østprofil m. trævandrør 3004 fra NV	22-10-18
196	Trævandrør 3004 optaget	22-10-18
197	Trævandrør 3004 optaget	22-10-18
198	Trævandrør 3004 optaget	22-10-18
199	Spunset tracée	24-10-18
200	Arbejdsfoto	24-10-18
201	Arbejdsfoto	24-10-18

12 Oversigtsplan

